

Úvodem

Řecká komedie přes nesčetné pokusy o výklad jejího vzniku a vývoje, o rozbor smyslu her i jednotlivých slov, zůstává stále vděčným polem pro bádání. Je tomu tak proto, že troskovitost materiálu i ne vždy jasný obsah jednotlivých výrazů mohou stále dávat podněty k novým, přesnějším výkladům. Pro nás má pak řecká komedie — a to hlavně její nejstarší období — zvláštní přitažlivost v tom, že ona první ve světové literatuře spojila umělecký projev na jevišti s politickým životem obce.

Athény druhé poloviny pátého století př. n. l. byly zhruba rozděleny na demokratické a oligarchické křídlo. Nebylo tu politických stran v našem smyslu slova, ale stoupenci té které ústavy, pocházející jak z vrstev zámožných, tak chudých, usilovali o svůj cíl, o uskutečnění své vlády. Situace byla složitá, jak vidíme z toho, že představitel demokratického křídla Perikles pocházel ze zámožného rodu Alkmaionovců a že za svého nástupce měl aristokrata a boháče Nikiu. V politickém boji se však členové zámožných aristokratických rodů domáhali vůdčího postavení a stavěli se většinou po bok oligarchů. Oligarchové — obecně řečeno — vylučovali některé vrstvy z vlády. Demokraté naopak rozšiřovali politická práva na největší počet občanů. Nejnižší vrstvy, díky své početnosti i agresivnosti, dané společenskou úrovní, dostávaly se do popředí politického života, a to zejména tehdy, když se do jejich čela stavěli i zámožní, ale mnohdy dobrodružně naladěni velkovýrobci. Nenávist, pramenící z majetkového rozvrstvení, vedla pak mnohdy i k vzájemnému vybíjení, k zákazu sňatků mezi členy z řad aristokracie a demokratů apod. Tehdy také se v řecké společnosti stále rozšiřuje počet otroků, a otrok se stává docela hrdinou hry, např. v Aristofanových Jezdcích a Plutovi.

Za tohoto stavu nemůžeme říci, že athénský lid je totožný se stoupenci demokracie. Jsou to nejširší vrstvy méně zámožného athénskému obyvatelstva, jejichž počet se stále zvětšoval i tím, že v důsledku koncentrace půdy byla jejich práce na venkově nahrazována novou pracovní silou — otrokem a že oni sami přecházeli do města.

Kde stál básník v dobách, kdy athénský stát dosáhl svého vrcholu a již ustupoval ze své slávy? Komu stranil v těchto dobách a co chtěl říci ve svých hrách? Jak využil dosavadních motivů ke svým cílům? Na to jsme se pokusili odpovědět anebo aspoň jen odpověď naznačit, neboť jinak to ani mnohdy nebylo možno při neúplnosti materiálu. Ať už však stál básník na kterékoliv straně, budoucím časům zanechal ve svém díle vyznání lásky k člověku, k jeho tvůrčí mírové práci a nenávist k válce. Měřítka dnešní

doby však na něj nemůžeme klást. Básník mnohdy soudil spíše citem než rozumem a jeho doba je nám tak vzdálena, že mnohdy nemůžeme jeho názory jednoznačně vyložit. Snad tento pokus najde čtenáře, který se dá zaujmout myšlenkami básníka a sáhne po jeho díle.

Tento spis uzavírám díkem svým učitelům i posuzovatelům, zvláště pak s. univ. prof. Dr. J. Ludvíkovskému, univ. prof. Dr. M. Okálovi, univ. prof. Dr. F. Novotnému a zejména s. univ. prof. Dr. F. Stiebitzovi, pod jehož vedením jsem pracoval a jenž také pro mne přeložil mnohé ukázky i přispěl k výkladu některých míst.

Spis vznikl za neradostných pro mne okolností. Jeho počátek byl pro mne poznamenán smrtí mého otce, jeho ukončení smrtí mého učitele, prof. Stiebitze. Jejich památce jej také připisuji.

Radislav Hošek

V Brně dne 14. ledna 1962